

REPUBLIKA SLOVENIJA

DRŽAVNI ZBOR

Raziskovalno-dokumentacijski sektor

Odpis dolgov gospodinjstvom

Primerjalni pregled (PP)

Avtorja: mag. Andrej Eror

Nina Zeilhofer, MBA

Št. naročila: 5/2015

Deskriptor/Geslo: Dolg/debt, odpis davčnega dolga/tax debt write-off

Datum in kraj: Ljubljana, 20. 2. 2015

Kontakt:

Raziskovalno-dokumentacijski sektor:
mag. Tatjana Krašovec, vodja, tatjana.krasovec@dz-rs.si

Raziskovalni oddelek:
mag. Igor Zobavnik, vodja, igor.zobavnik@dz-rs.si

Gradivo ne predstavlja uradnega mnenja Državnega zbora!

1 Uvod

V času večletne gospodarske krize so se zaostrili problemi zadolženosti prebivalstva in odplačevanja hipotekarnih kreditov, pa tudi težave za jemalce posojil v švicarskih frankih.

»Slovenskim gospodinjstvom je s krizo leta 2008 močno upadla rast razpoložljivega dohodka. Posledično se je znižala rast njihove končne potrošnje (s pomembnim negativnim vplivom na BDP) in tudi stanovanjskih investicij. Za gospodinjstva je največje finančno breme stanovanjsko posojilo. V obdobju pred krizo so se stanovanjska posojila slovenskim gospodinjstvom letno povečala tudi za več kot 40 %. Agregatna zadolženost slovenskih gospodinjstev ostaja kljub visoki rasti v preteklosti relativno nizka glede na gospodinjstva evroobmočja« (Gorišek in Pahor, str. 14, 2013).

»Delež gospodinjstev z zamudami (nezmožnost plačila obroka posojila kadarkoli v zadnjih 12 mesecih) pri plačilu hipotekarnega dolga je bil v Sloveniji v proučevanih štirih letih skoraj 8 %. Za evroobmočje je leta 2007 proučevani delež s slabimi 4 % bistveno nižek« (Gorišek in Pahor, str. 14, 2013).

Ukrepi, ki so namenjeni pomoči prebivalstvu oziroma gospodinjstvom, se razlikujejo glede na ekonomsko situacijo posamezne države. V primerjalnem pregledu na željo naročnika prikazujemo pravni okvir in ureditev odpisa dolgov na Hrvaškem in v Makedoniji, delni odpis hipotekarnih kreditov na Islandiji ter pravni okvir urejanja problematike posojil v tujih valutah na Madžarskem. Podobnih ukrepov v drugih evropskih državah nismo zasledili.

Podatke smo pridobili na spletnih straneh nacionalnih in mednarodnih inštitucij ter medijskih hiš, v posameznem primeru (Madžarska) pa smo za podatke zaprosili tudi nacionalni parlament.

2 Pregled po državah

2.1 Hrvaška (pomoč ranljivim skupinam prebivalstva)

Vlada Republike Hrvaške je 15. januarja 2015 sprejela Odlok o sprejetju Predloga sporazuma o ukrepih za ublažitev finančnih težav določenega dela državljanov, ki so dolžniki v postopkih prisilnega zbiranja terjatev malih vrednosti v denarju.¹

Hrvaška vlada je s tem sklenila prostovoljni sporazum s telekomunikacijskimi družbami (npr. Hrvatski Telekom in VIP net), velikimi mesti (Zagreb, Rijeka, Osijek in Split), bankami (npr. Erste&Steiermärkische Bank, Hypo Alpe-Adria Bank, Privredna Banka Zagreb, Raiffeisenbank Austria, Societe Generale-Splitska Banka, Zagrebačka banka itd.) in javnimi podjetji (npr. HRT, Hrvatska poštanska banka, Hrvatska pošta, Hrvatska elektroprivreda, Hrvatske šume, Hrvatsko društvo skladatelja ZAMP itd.).²

Pristojni minister za socialno politiko in mladino je na osnovi omenjenega odloka Vlade sprejel Protokol o postopkih izvedbe Sporazuma o ukrepih za ublažitev finančnih težav določenega dela

¹ Odluka Vlade o prihvaćanju Prijedloga sporazuma o mjerama za ublažavanje finansijskih teškoća određenog dijela građana koji su ovršenici u postupcima prisilne naplate tražbina male vrijednosti na novčanim sredstvima.

² Seznam vseh podpisnikov sporazuma je dosegljiv na: http://bit.ly/popis_vjerovnika.

Hrvaška vlada želi spodbuditi tudi druge upnike, posebej mesta, da se pridružijo sporazumu ter, da svojim prezadolženim prebivalcem dajo priložnost za nov začetek. Izpostavljajo, da bodo ukrepi bolj učinkoviti, če sporazumu pristopi večje število upnikov. Drugi primerni upniki lahko pristopijo najkasneje do 31. maja 2015.

državljanov, ki so dolžniki v postopkih prisilnega zbiranja terjatev malih vrednosti v denarju (Protokol).³

Omenjeni ukrepi so začasne in enkratne narave ter se nanašajo na okrog 60.000 zadolženih državljanov in njihovih družin, vključujuč upokojence, brezposelne, osebe z majhnimi prihodki in osebe s posebnimi potrebami.

Osnovna pogoja za odpis dolga sta:

- da je dolžnik imel račun blokiran na dan 30. septembra 2014 za več kot 360 dni ter
- da je dolg evidentiran v evidenci⁴ Finančne agencije (FINA) na dan 30. septembra 2014 več kot 360 dni.

Vloge za odpis dolgov se lahko vložijo od 2. februarja 2015 do 30. junija 2015 (povzeto po spletnih straneh Vlade Republike Hrvaške in Protokol).

Primerni dolžniki – kriteriji

Primerni dolžniki so fizične osebe, državljeni Republike Hrvaške, ki izpolnjujejo enega od naslednjih kriterijev:

Kriterij A

Prejemniki socialnih transferjev: denarne socialne pomoči (*zajamčena minimalna naknada - ULN*), pomoči za vzdrževanje (PZU) in nadomestila za invalidnost;

V prvih dveh mesecih (od 2. februarja do 2. aprila 2015) bodo imeli le dolžniki po kriteriju A pravico do vloge za odpis dolga.

Kriterij B

Državljeni, katerih mesečni dohodek v zadnjih treh mesecih pred vložitvijo vloge ni večji od 2.500 kun (približno 325 EUR) oziroma 1.250 kun na člena gospodinjstva pod pogojem, da:

- poleg nepremičnine, v kateri bivajo, nimajo v lastništvu drugih nepremičnin;
- nimajo v lastništvu drugega premoženja, ki bi ga lahko koristili ali prodali, ne da bi ogrozili svoje osnovne življenske potrebe;
- nimajo vezanih depozitov, pogodb v stanovanjskem skladu in/ali depozitov v kreditni liniji (razen tistih, kjer so ta sredstva blokirana, ker je znesek dolga višji od razpoložljivih sredstev na računih);

V preostalih štirih mesecih (od 2. aprila do 30. junija 2015) bodo imeli dolžniki po kriteriju B pravico vložiti vlogo za odpis dolga (povzeto po spletnih straneh Vlade Republike Hrvaške).⁵

³ Glej:<https://vlada.gov.hr/UserDocs/Images/Materijali%20za%20istaknuto/2015/Otpis%20dugova/Protokol%20o%20provedbi.pdf>

⁴ f.

⁴ Očevišnik redoslijeda osnova za plačanje.

⁵ Ne glede na to, ali izpolnjujejo kriterij A ali kriterij B, v primerne dolžnike niso všteti tisti, ki so na dan 30. septembra 2014 delovali v svobodnem poklicu (samostojni zdravstveni delavci, veterinarji, odvetniki, notarji, arhitekti, prevajalci, davčni svetovalci, stečajni upravitelji itd.) ali kot samostojni obrtniki (glej Protokol).

Primerni upniki

Skupina A: gospodarske družbe in druge pravne osebe, ki so strateškega pomena za Hrvaško, kot tudi podjetja posebnega pomena, v katerih ima država večinski delež, in družbe, ki jih je ustanovila država in javni zavodi, ki jih je ustanovila država.

Skupina B: vse pravne osebe, razen tistih, ki spadajo v skupino A, delujejo v svobodnem poklicu (odvetniki, notarji, itd.), ali kot samostojni obrtniki (povzeto po spletnih straneh Vlade Republike Hrvaške).

Primerni dolgovi – kriteriji

Dolgovi se lahko odpišejo največ do 35.000 kun (približno 4.500 EUR) kumulativno za vse upnike na posameznega dolžnika ter če so bili evidentirani pri agenciji FINA na dan 30. septembra 2014. Od tega celotnega zneska dolgov na posameznega dolžnika se bo lahko nanašalo:

- največ 25.000 kun odpisa na dolg do upnikov v skupini A in
- hkrati največ 10.000 kun na dolg do upnikov v skupini B (za telekomunikacijske družbe veljajo posebni pogoji).

V agenciji FINA se vodi Register odpisa dolgov (povzeto po spletnih straneh Vlade Republike Hrvaške).

Postopek

Dolžnik lahko preveri na spletni strani FINE, v poslovalnicah FINE ali v pristojnih centrih za socialno delo (CSD), ali je na seznamu dolžnikov, ki so upravičeni do vloge. Če je na seznamu dolžnikov, lahko vloži vlogo za izpis pregleda dolga. V primeru, da se primerni dolg nanaša na več upnikov, dolžnik izpolnjuje toliko vlog, koliko je upnikov. Upnik obravnava prejeto vlogo ter obvešča FINO in dolžnika o statusu vloge (dolžnik svoj status lahko preveri tudi na spletni strani). Upnik v roku od 15 dni odloča o zavrnitvi ali sprejetju vloge (povzeto po spletnih straneh Vlade Republike Hrvaške).⁶

Odpis dolga ali odlog izvršbe pri telekomunikacijskih družbah

Telekomunikacijske družbe bodo v skladu s podpisanim sporazumom dolžnikom, ki izpolnjujejo kriterij A dolgove odpisale, drugi kategoriji upravičencev (kriterij B) pa zagotovile odlog morebitne izvršbe za eno leto. Ukrepi veljajo izključno za dolžnike, katerih skupni dolg pri vseh upnikih na dan 30. septembra 2014 ne presega 10.000 kun (približno 1.300 EUR), ne glede na obseg dolga pri posameznem upniku.

V primeru, da dolžnik v času odloga izvršbe poravna celoten dolg, za katerega je sprejet odlog izvršbe, vključno z obresti do dne, ko je sprejet odlog izvršbe, se mu odpišejo zamudne obresti, nastale v času odloga izvršbe (povzeto po spletnih straneh Vlade Republike Hrvaške).

Nadzor

Agencija FINA vodi Register odpisa dolga – elektronsko bazo podatkov o vlagateljih vloge za odpis dolga. Nad tistimi, ki se jim bo dolg odpisal, se uvaja triletni nadzor premoženja, od dneva odpisa dolga. V tem obdobju nadzora bo zavezanc moral sporočiti vse premoženske

⁶ Dolžnik po kriteriju A pridobi potrebna potrdila (o prejemanju socialne pomoči, nadomestil za invalidnost) na pristojnih CSD. Dolžnik po kriteriju B potrebuje še potrdilo pristojnega sodišča o lastništvu nepremičnin.

spremembe. V tem času imajo pravico tisti, ki so dolg odpisali (upniki), odreči storitev dolžniku, razen če kaj takšnega za dolžnika ne bi pomenilo položaja, v katerem ne bi mogel zadovoljiti osnovnih življenjskih potreb. Po treh letih se podatki o vlagatelju vloge brišejo iz registra odpisa dolga (povzeto po spletnih straneh Vlade Republike Hrvaške).

Davčne olajšave kreditnim ustanovam pri odpisu slabih posojil

Ne glede na prej opisani postopek enkratnega odpisa dolgov, se je z letošnjim letom kreditnim ustanovam (banke itd.) na Hrvaškem pocenil odpis posojil. Tako Pravilnik o davku na dobiček,⁷ ki je stopil v veljavo 1. januarja 2015, kreditnim ustanovam omogoča, da jim na odpisani dolg ni treba plačati 20-odstotnega davka na dobiček. Izračuni kažejo, da če bi teoretično banke odpisala vseh 4,34 milijard kun (približno 562 milijonov EUR) slabih posojil, jim ne bi bilo treba plačati 868 milijon kun davka na dobiček. Ta davek bi sicer morale plačati do sprememb, ki so letos stopile v veljavo (povzeto po spletnih straneh Slobodna Dalmacije).

S Pravilnikom o davku na dobiček je v 33. členu določeno, da banke same sprejemajo merila za odpis stanovanjskih posojil dolžnikom, ki jim plačevanje mesečnih obrokov predstavlja ogrožanje osnovnih življenjskih potreb ali zaradi preprečevanja izvršbe nad edino nepremičnino v kateri dolžnik biva. Lahko se odpišejo posojila tudi podjetnikom, ko plačilo mesečnih obrokov bistveno ogroža investicijske projekte ali vodi do zaprtja podjetja/dejavnosti. Vsaka banka pa merila sprejema posebej, tako da so mogoče razlike glede tega v posameznih bankah.

Fiksiran tečaj švicarskega franka

Hrvaški parlament (*Sabor*) je januarja 2015 spremenil Zakon o potrošniškem kreditiranju, s katerim je tečaj švicarskega franka za posojila, ki imajo valutno klavzulo v frankih, za leto dni postavil pri 6,39 kune (povzeto po spletni strani Novi list in RTV SLO).

2. 2 Islandija (delni odpis hipotekarnih kreditov)⁸

Islandija je doživela zelo globoko finančno in gospodarsko krizo, iz katere pa se je dokaj hitro in uspešno rešila. Islandska kriza se je pričela jeseni 2008. S finančno krizo v ZDA se je znižala dostopnost do kreditov v mednarodnem medbančnem sistemu, kar je posledično pripeljalo do zaporednega zloma treh največjih islandskih bank⁹. Vrednost islandske krone je padla za 50 % v primerjavi z evrom. Brezposelnost je pričela naraščati in v letu 2010 dosegla 8,1 %, inflacija je januarja 2009 dosegla rekordnih 18,6 %, nepremičnine so izgubile več kot četrtino vrednosti. Gospodarski zlom države so preprečili Mednarodni denarni sklad in skandinavske države, ki so

⁷ *Pravilnik o porezu na dobit*, http://www.porezna-uprava.hr/hr_propisi/_layouts/in2.vuk.sp.propisi.intranet/propisi.aspx?id=pro2.

⁸ Ukrepi, ki so namenjeni pomoči prebivalstvu oziroma gospodinjstvom, se razlikujejo glede na ekonomsko situacijo posamezne države. Zato najprej opisujemo ekonomsko situacijo v Islandiji. Sledi opis in metodologija ukrepov ter do sedaj poznani rezultati.

Podatke smo pridobili in povzeli predvsem iz dokumenta *Zmanjšanje stanovanjskih hipotekarnih kreditov (Reduction of the Principal of Housing Mortgages)*, ki ga je za islandsko vlado pripravila posebej za ta namen ustanovljena strokovna projektna skupina. Ta dokument podrobno opredeljuje metodologijo za zmanjšanje zadolženosti iz naslova hipotekarnih kreditov. Podatke smo pridobili še iz drugih objav na spletni strani vlade, iz strokovnih člankov in drugih spletnih objav, ter iz podatkovnih zbirk islandske statistike.

⁹ Propad treh največjih islandskih bank je bil posledica dogajanj v teh bankah, islandskem ekonomskem sistemu in nadzornih institucijah ter v mednarodnem finančnem okolju (to so bile Glitnir Bank hf., Kaupthing Bank hf. in Landsbanki Íslands hf. (Preiskava odgovornih za propad islandskih bank).

Islandiji skupaj posodili 4,5 mlrd EUR, in Nemčija s posojilom v višini 2,1 mlrd EUR.¹⁰ Finančna in gospodarska kriza sta pretresli državo in množični protesti so januarja 2009 prisilili v odstop tedanjo vlado. Glavni izviv nove vlade je bil, s kakšnimi ukrepi spraviti Islandijo iz recesije. Uradno se je islandska gospodarska kriza zaključila avgusta 2011, ko se je končal program pomoči s strani Mednarodnega denarnega sklada (Preiskava odgovornih za propad islandskih bank, *Statistics Iceland*, IMF).

Islandiji je uspelo ustvariti gospodarsko rast, prepoloviti brezposelnost, zmanjšati inflacijo, preprečiti odliv kapitala, ustaviti beg prebivalstva, uravnotežiti javne finance in občutno zmanjšati javni dolg. Ta otoška država ima (v letu 2014) petkrat višjo gospodarsko rast in pol nižjo brezposelnost od evropskega povprečja, številni ugledni ekonomisti pa jo dajejo za zgled ostalim državam (Islandska lekcija).

Tabela 1: Islandija – osnovni kazalci v obdobju 2007 – 2014

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bruto družbeni proizvod, indeks (2005=0)	114,4	115,7	109,7	106,5	108,8	110,0	113,8	
Indeks potrošnih cen (letna stopnja)	5,0	12,4	12,0	5,4	4,0	5,2	3,9	2,0
Nezaposlenost (%)	2,4	4,8	7,4	8,2	5,9	5,5	4,4	4,3

Vir: Statistics Iceland

Tabela 2: Islandija – BDP na prebivalca 2007 – 2014

BDP na prebivalca (% spremembe glede na preteklo leto)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EU (28)	3,1	0,5	-4,4	2,1	1,7	-0,4	0
Slovenija	6,9	3,3	-7,8	1,2	0,6	-2,6	-1
Islandija	9,7	1,1	-5,1	-2,9	2,1	1,1	3,5

Vir: Eurostat

Ukrepi islandske vlade za rešitev finančne in gospodarske krize

Islandija svojih bank ni reševala z dokapitalizacijo, saj te izbire zaradi njihove velikosti¹¹ in obsega dolgov pravzaprav ni imela. Namesto tega je islandska vlada dovolila propad svojih bank, pri čemer so delničarji izgubili celotno premoženje, lastniki obveznic del premoženja, rešilo pa se je domače varčevalce oziroma depozite. Na pogorišču treh velikih nacionaliziranih bank je ustanovila nove banke (Preiskava odgovornih za propad islandskih bank, Islandska lekcija, Reševanje evropskih bank).

Proračunski primanjkljaj je Islandija reševala z ukrepi, ki potrošnje niso zadušili in s katerimi je porazdelila bremena krize. Del tega je bila tudi davčna reforma, s katero je še bolj obremenila najpremožnejši sloj in razbremenila dohodkovno najšibkejše. Tako je za obdobje treh let uvedla urgentni davek na premoženje, s katerim je dodatno obdavčila zgornja 2,2 % populacije. Da se premožni plačilu novega davka ne bi izognili z odlivom kapitala v davčne oaze, je vlada odliv

¹⁰ Podoben ukrep podpore s strani Združenega kraljestva in Nizozemske pa tudi zaradi zaostrenih političnih odnosov takrat ni bil realiziran (Preiskava odgovornih za propad islandskih bank).

¹¹ Pred krizo je bil islandski bančni sektor bistveno preveč velik glede na velikost gospodarstva. Sredstva islandskih bank so bila približno devetkrat večja od islandskega letnega BDP.

kapitala onemogočila z zakonom. Dodaten proračunski priliv je vlada zagotovila z uvedbo davka na finančne transakcije, dvignila pa je tudi DDV in del prihodkov iz tega naslova namenila dohodkovno najšibkejšim, s čimer je kompenzirala porast cen hrane in javnega transporta (Islandska lekcija). Zmanjšala je plače ministrom in drugim državnim funkcionarjem ter omejila plače menedžerjev v podjetjih in institucijah v državni lasti, ni pa dovolila posega v najniže plače. Za tretjino je dvignila minimalno plačo. Namesto da bi odpuščala javne uslužbence, se je odločila za reorganizacijo, zmanjšanje števila nadur in obsega delovnih obveznosti. Varčevala je pri službenih vozilih ter pri potnih in administrativnih stroških. Uslužbencem, ki so bili tik pred upokojitvijo, je ponudila ugodnejše upokojitvene pogoje, izpraznjenih delovnih mest pa ni zapolnila z novim osebjem. Zmanjšala je najvišje pokojnine, hkrati pa občutno dvignila minimalno starostno pokojnino, tako da je ta danes ena najvišjih v Evropi. Na vrhuncu krize je dvignila tudi denarno socialno pomoč in denarno nadomestilo za čas brezposelnosti (Islandska lekcija).

Takoj po začetku krize leta 1998 je vlada uvedla nekatere ukrepe na področju zadolženosti gospodinjstev (npr. začasna zamrznitev višine kreditov, ki so bili nominirani v tuji valuti idr¹²). Zaradi pritiska javnosti po bolj intenzivnih rešitvah, se je vlada odločila za poseben **ukrep za zmanjšanje stanovanjskega hipotekarnega dolga**. Islandci so se namreč v letih pred krizo močno zadolžili z najetjem hipotekarnih kreditov za nakup nepremičnin. Leta 2009 je dolg gospodinjstev dosegel najvišjo vrednost, in sicer 133,5 % BDP. Po izbruhu krize je bilo na robu bankrota od 25 % in 30 % islandskih gospodinjstev, ki so se jim kreditne obveznosti zaradi devalvacije islandske krone močno povisale in jih zato niso bili več sposobni odplačevati. Ker bi množični bankrot družin pomenil dodaten šok za bančni sektor, povečal brezposelnost in poglibil krizo, je vlada v sodelovanju z bankami vzpostavila poseben ukrep odpisa dolgov¹³(Islandska lekcija, IMF, Grmadnik, spletna stran islandske vlade, *Statistics Iceland*).

Ekonomska situacija pred sprejetjem ukrepa za zmanjšanje stanovanjskega hipotekarnega dolga

Leta 1990 je dolg gospodinjstev znašal 46 % BDP. Leta 2004 je znašal že 85 % BDP, nato pa je naglo naraščal in leta 2009 dosegel najvišjo vrednost 133,5 % BDP.¹⁴ Leta 2012 je znašal dolg gospodinjstev 110 % BDP. Ta upad za približno 14 % je pripisati novem izračunu na tujo valuto vezanim kreditom, ki so postali nezakoniti.¹⁵ Večina dolgov so bili tako imenovani indeksirani hipotekarni krediti (87 % leta 2013). Najbolj so bile zadolžene družine v starosti od 35 – 49 let¹⁶, in sicer so te imele 42 % vseh dolgov. Visok dolg gospodinjstev, ki je porastel posebno pred krizo, je sicer pojav v mnogih evropskih državah, čeprav je bil v le malo državah višji kot v Islandiji.(*Reduction of the Principal*).

Čeprav se je Islandija že v preteklosti spopadala z visoko inflacijo (leta 1990 je znašala 20 %), je bilo obdobje med leti 2007 – 2010 zaznamovano še z negativnimi posledicami finančne krize. Skupni negativni učinki so se (leta 2010) pokazali v oblik visoke inflacije (14 %), povečane nezaposlenosti (8,1 %), padcu cen nepremičnin (za 24 %), upadu BDP (za 22,7 % PDP na prebivalca) ter padcu prihodkov gospodinjstev (za 24 %) (*Statistics Iceland, Reduction of the Principal*).

¹² Ustanovila je tudi institut dolžniškega ombudsmana (*The Ombudsman for Debtors Act, No. 100/2010*).

¹³ Ukrep je sicer sprva naletel na ostre kritike s strani Mednarodnega denarnega sklada (IMF), Svetovne banke in Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD).

¹⁴ Za primerjavo: V Sloveniji je dolg gospodinjstev konec leta 2013 znašal 33 % BDP, oz. dolgoročni dolg gospodinjstev (najpogosteje za stanovanjske kredite) je znašal 26 % BDP. Finančni dolg slovenskih gospodinjstev je znašal 34 % BDP leta 2011, v evroobmočju pa 72 % BDP (vir: Statistika, Banka Slovenije, izračun).

¹⁵ Vrhovno sodišče je junija 2010 razsodilo, da so na tuje valute vezani krediti nezakoniti in da gospodinjstvom ni potrebno kriti valutnih izgub (*Bloomberg News*).

¹⁶ Merjeno na osnovi najstarejšega člena družine.

Ukrep za zmanjšanje stanovanjskega hipotekarnega dolga

Predsednik vlade Islandije, Sigmundur David Gunnlaugsson, vodja Napredne stranke, je odpis dolgov obljubljal že pred volitvami aprila¹⁷ 2013, na katerih je kandidiral s sloganom "Osvoboditi gospodinjstva dolgov". Druga polovica koalicije, Stranka neodvisnosti, pa je menila, da odpis dolgov ne bo možen z vidika kršenja lastninske pravice in ker bo za državo predrag. Njihov predlog je bil z uporabo davčne olajšave spodbuditi uporabo pokojninskih prihrankov za odplačilo dolgov. Izid je bil kombinacija obeh predlogov.¹⁸ (Margeirsson).

Islandska parlament Althingi je 28. junija 2013 sprejel Parlamentarno resolucijo o ukrepih, povezanih s problemi zadolženosti gospodinjstev v Islandiji (*Draft Parliamentary Resolution on Actions in Connection with Debt Problems of Icelandic Households, Parliamentary Document 9 – Item 9*).¹⁹

Resolucija je v 1. točki predvidela ustanovitev strokovne projektne skupine za pripravo načinov za zmanjšanje indeksiranih hipotekarnih kreditov in za implementacijo ukrepov. Ustanovljena je bila 16. avgusta 2013 in je bila odgovorna predsedniku vlade in Komisiji za rešitve problemov zadolženosti gospodinjstev (*Ministerial Committee on Solutions in Household Debt Problems*).

Resolucija je v 2. točki predvidela možnost ustanovitve posebnega sklada za reševanje problema hipotekarnega dolga gospodinjstev. Sklad bi imel nalogo, da bi pospešil ukrepe v primeru, da bi se dogovori z bankami zavlekli. Projektna skupina je preučila možnost ustanovitve sklada. Na podlagi njenih ugotovitev sklad ni bil ustanovljen.

Projektna skupina je novembra 2013 dokončala akcijski načrt imenovan Zmanjšanje stanovanjskih hipotek (*Reduction of the Principal of Housing Mortgages*). Vlada je 30. novembra 2013 akcijski načrt objavila in v sodelovanju z bankami pristopila k izvajanju. Rezultate akcijskega načrta so 10. novembra 2014 objavili predsednik vlade, Ministrstvo za finance in gospodarstvo in projektna skupina.

Ukrep za zmanjšanje stanovanjskega hipotekarnega dolga sestoji iz dveh delov, in sicer iz odpisa dela indeksiranih stanovanjskih hipotekarnih kreditov in davčne olajšave za pokojninsko varčevanje. Uporaba obeh možnosti omogoča posamezniku do 20 % zmanjšanje dolga.

Prvi del: Delni odpis z inflacijo indeksiranih stanovanjskih hipotekarnih kreditov

Do delnega odpisa dolga so upravičeni vsi z inflacijo indeksirani stanovanjski hipotekarni krediti za nakup nepremičnin (stanovanjskih objektov) za osebno uporabo.

Odpis se znesek indeksacije, ki presega 4,8 % indeksacije stanovanjskih hipotekarnih kreditov, ki je nastal v obdobju od decembra 2007 do avgusta 2010. Najvišji znesek odpisa na gospodinjstvo znaša do 4 milijone ISK (do 24.000 EUR).

Od zneska odpisa se odštejejo vsa zmanjšanja kreditov na podlagi prejšnjih ukrepov.

Pojasnila

Ukrep se nanaša izključno na indeksirane kredite. Krediti so bili indeksirani z indeksom cen življenjskih potrebščin oz. indeksom potrošnih cen (v skladu z zakonodajo²⁰). Zaradi zelo visoke inflacije v letih 2007 – 2010 (povprečno 8,4 %) so krediti zaradi indeksacije zelo narastli.

¹⁷ Stranka neodvisnosti je dobila 26,7 odstotka glasov, s čimer ji je pripadlo 19 sedežev v 63-članskem Althingu, islandskem parlamentu. Napredna stranka pa je dobila 24,4 odstotka glasov in prav tako 19 sedežev (MMC RTV SLO/STA).

¹⁸ Po mnenju Margeirsson je »Islandija tako dokazala, da je možen političen kompromis, kar odpira možnost uporabe takšnega načina reševanja zadolženosti tudi v drugih državah.«

¹⁹ Na voljo (v Islandščini) na spletni strani: <http://www.althingi.is/altext/142/s/0009.html>.

²⁰ Act on Economic Management, No. 13 1979, Act on Interest and Indexation, No. 38/2001

Odpis se znesek indeksacije, ki presega 4,8% indeksacije (od decembra 2007 do avgusta 2010). To predstavlja 13 % popravek indeksa cen življenjskih potrebščin.

Ukrep je omejen na posameznike, pravne osebe so izključene, in sicer posameznike, ki so bili v času ukrepa obdavčeni v Islandiji.

Ukrep velja samo za kredit za nakup (enega) stanovanjskega objekta in to za osebno rabo oziroma bivanje (ne za oddajanje).

Ukrep vsebuje najvišji znesek odpisa na gospodinjstvo do največ 4 mio ISK (do 24.000 EUR). Manjših kreditov²¹ ta znesek ne omejuje. Večina, to je okoli 90 % gospodinjstev, lahko izkoristi ta ukrep v polni meri. Vpliva le na relativno majhen del dolžnikov, ki so najeli kredit za velike in drage nepremičnine (*Reduction of the Principal*, str. 22).

Od zneska odpisa se odštejejo vsa zmanjšanja kreditov na podlagi prejšnjih ukrepov.²²

Pobudo za odpis dolga da dolžnik (kreditojemalec); za odpis mora podati vlogo hipotekarni banki (kreditodajalcu), ki ima zastavne pravice na nepremičnini. Ta je skrbnik odpisa dolga in izvaja odpis v skladu s predpisano metodologijo.

Dogovor z bankami

V skladu z Ustavo Islandije je lastninska pravica državljanov neomejena in poseg v lastnino ni dovoljen, razen če je to v javnem interesu. Tak ukrep mora določati zakon in lastnik je deležen polne odškodnine (72. člen Ustave). S sprejetjem zakonodaje o odpisu dolga je bil potren obstoj javnega interesa. Dejstvo pa je, da se je s tem poseglo v lastnino kreditodajalcev (bank). Zato so bila potrebna posvetovanja in pogajanja z njimi in dosežen dogovor, predvsem glede odškodnine. Pri tem se je upoštevalo dejstvo, da so bili hipotekarni krediti preneseni iz propadlih komercialnih bank na nove banke z znatnim diskontom (do 70 % diskont za zmanjšanje tržne vrednosti)(*Vulture Capitalism*).

Drugi del: Davčna oprostitev na pokojninske prihranke

Gospodinjstva lahko uporabijo plačila, ki bi sicer bila namenjena v zasebni pokojninski sklad, za odplačilo svojih stanovanjskih hipotekarnih kreditov. Za ta plačila so deležni davčnih olajšav. Najvišja davčna olajšava je 500.000 ISK (3.000 EUR) na gospodinjstvo na leto v obdobju treh let.

Država se odpove davku na prispevek zaposlenega za pokojninsko zavarovanje do 4 % (skupaj s prispevki delodajalca za pokojninsko zavarovanje v višini do 2 %)²³, če se ta sredstva uporabijo za odplačilo stanovanjskih hipotekarnih kreditov.

Ukrep je omejen na osebe, ki so imele hipotekarni kredit pred 1. decembrom 2013. Ni nujno, da je to indeksiran kredit.

Velja tudi za osebe, ki so bile že deležne prejšnjih ukrepov za ublažitev dolžniške situacije, s čimer so koristi ukrepa omogoča čim širšemu krogu ljudi.

Pojasnila

Zasebni (dodatni) pokojninski prihranki so se od nastanka (leta 1999) razvili v tretji steber pokojninskega sistema. Vlaganja so naraščala do leta 2012, ko je bil znižan delež plače, ki ga je možno vložiti v pokojninski sklad brez davka, in sicer s4 % na 2 %. Projektna skupina za odpis

²¹ Omejitev nima vpliva na posojila v višini do 30 mio ISK (180.000 EUR) ob koncu leta 2010.

²² Prejšnji ukrepi so bili na podlagi zakonov: Act No. 107/2009, on Actions to the Benefit of Individuals, Households and Enterprises due to the Banking and Currency Crisis, Agreement among Lenders on the Housing Market Concerning Working Procedures to Assist Over-mortgaged Households of 15 January 2011, Act No. 50/2009, on Temporary Mitigation of Residential Mortgage Payments, Act No. 101/2010, on Payment Mitigation for Individuals, Temporary Provision XLII of Act No. 90/2003, on Income Tax (Reduction of the Principal).

²³ Če zaposleni vplača v prispevek za dodatno pokojninsko varčevanje, plača delodajalec dodatnih 2% (poleg 8 % prispevka za obvezno pokojninsko zavarovanje) (KPMG).

dolgov je ugotovila, da je možno doseči velike učinke z ukrepom, ki bi spodbudil uporabo pokojninskih prihrankov za odplačilo dolgov in to predvsem v segmentu mlajše populacije do 40 let. V tej skupini so dolgovi najvišji, zaposleni pa imajo pred seboj še 30 let delovne dobe, v kateri lahko odplačujejo dolgove in dopolnijo svoje pokojninske prihranke. Na podlagi tega je bil sprejet ukrep, ki omogoča pri plačilu davka od dohodka (dohodnine) odšteti 4 % plače (vključno z 2 % prispevka delodajalca), če ta sredstva uporabijo za dodatno odplačilo stanovanjskih hipotekarnih kreditov. Ta ukrep je sicer namenjen osebam, ki že varčujejo v pokojninskih skladih, lahko pa spodbudi tudi druge (praviloma tiste z nižjim dohodkom) v to obliko varčevanja oziroma odplačila dolga.

Dogovor s pokojninskimi skladi

Za izvedbo tega ukrepa je bil potreben dogovor vlade z zasebnimi pokojninskimi skladi (opomba: ker se jim na ta način manjšajo sredstva v upravljanju in ker morajo prevzeti skrbništvo in administracijo pri izvajanju ukrepa).

Obseg ukrepov

Skupni obseg ukrepov je bil na osnovi izračunov Ministrstva za finance in gospodarstvo ocenjen na okoli 150 mlrd ISK (približno 1 mlrd EUR), porazdeljeno v obdobju štirih let. Od tega je znižanje kreditov na podlagi odpisa dolga ocenjeno na okoli 80 mlrd ISK, znižanje kreditov s pokojninskimi prihranki pa na okoli 70 mlrd ISK.

Strošek za državo je ocenjen na 100 mlrd ISK, sestavljeno iz 80 mlrd ISK odpisa dolgov in 20 mlrd ISK iz neplačanega davka iz pokojninskih prihrankov in se pokriva iz proračuna (*Leidretting*) (80 mlrd ISK bo država povrnila bankam iz proračuna v 4 obrokih po 20 mlrd ISK letno)(*Fitch*).

Glede vprašanja, kako bo država financirala celotni obseg ukrepov, je odgovor na uradni strani vlade: »Država bo v prihodnjih štirih letih povečala prihodke, s katerimi bo pokrila stroške obeh ukrepov. Ti torej ne bodo financirani z dodatnim zadolževanjem niti z dodelitvijo dodatnih državnih jamstev.« Država bo financirala²⁴ odpis dolgov z davkom na banke, in sicer na vse finančne institucije, ter na sredstva propadlih bank ob likvidaciji (pri tem se odpirajo dodatna vprašanja, kot je počasnost likvidacijskega postopka ipd.) Davek pa bo tudi povišan tudi za vse ostale banke, kar bo prineslo dodatna sredstva za odpis dolgov (*Creditors in Iceland Banks Face Pressure*). Predlog proračuna 2014 vsebuje takšno povišanje davka (od 0,041 % do 0,145 % kar bo prineslo 14.2 mlrd ISK prihodkov) (*Treasury Budget Proposal 2014*).

Rezultati

Rezultate akcijskega načrta so objavil predsednik vlade, Ministrstvo za finance in gospodarstvo ter projektna skupina dne 10. novembra 2014. Po uradnih podatkih so v letih 2008 – 2009 v kreditih popravili vso indeksacijo nad 4 %. Izboljšalo se je lastniško stanje 56.000 gospodinjstev. Dolg gospodinjstev se je zmanjšal na 94 % BDP. Čas za izvedbo ukrepov so skrajšali streh na eno leto. S tem naj bi se bolje izkoristilo sredstva, saj se bo odplačalo več glavnice (in manj obresti).

Ukrepi so najbolj vplivali na osebe z nižjimi prihodki, ki so bili v času gospodarskega zloma mlajše od 40 let, ki imajo malo lastništva na nepremičninah in dolgove v višini 15-30 milijonov ISK.²⁵ Večino (75 % skupnega zneska 80 mlrd ISK) bodo deležni posamezniki z letnimi prihodki

²⁴ Podrobno o financiranju odpisa dolgov v dokumentu *Monetary Bulletin 2014/1, The Economic Impact of the Government's Household Mortgage Relief Measures*.

²⁵ Kot pojasnjuje Margeirsson: »Pri razmisleku o odpisu dolgov je razvidno, da odpis ni namenjen ravno osebam brez prihodkov ali z nizkimi prihodki, kar je logično: kdor nima prihodkov (ali so prenizki) ne dobi kredita in posledično ni deležen odpisa.« »Ukrep davčne olajšave na pokojninske prihranke pa bo še posebno ugoden za bogatejše, ki bodo lahko izkoristili davčno olajšavo za odplačilo dolgov iz pokojninskih skladov, ki so v tej skupini seveda veliki.«

manj kot 7 mio ISK (povprečni letni prihodek Islandca je 6,2 mio ISK) (Spletna stran islandske vlade, *Improved Equity and Debt Position*).

Plačila iz pokojninskih prihrankov so se pričela novembra 2014. Postopek se je pričel po potrdilu stanja s strani dolžnika. Podatki za vse dolžnike so na voljo na posebni spletni strani (leidretting.is).

Glede bodočih rezultatov²⁶ analize kažejo, da bo imel ukrep znaten vpliv na finančno stanje gospodinjstev in s tem na njihovo potrošnjo in posledično na domačo potrošnjo ter na gospodarstvo kot celoto. Ocenjuje se, da bo domača potrošnja rastla za 1,5 % več (kot bi brez ukrepov) v letih 2014 in 2015. Vpliv na rast BDP je ocenjen na približno 0,2 % na leto (predvidevati učinke je dokaj negotovo, saj gre za precedenčen primer).

2. 3 Makedonija (pomoč ranljivim skupinam prebivalstva)

V Makedoniji je bila v letu 2014 izvedena akcija enkratnega odpisa dolgov za najrevnejše državljanе. Država je enkratno odpisala dolgove državljanom, ki prejemajo socialno pomoč, brezposelnim iskalcem zaposlitve več kot 12 mesecev ter tistim, ki so socialno ogroženi zaradi smrti partnerja ali težke bolezni v zadnjih petih letih. Pogoj pa je bil, da letni prihodek družine ne presega 1.700 EUR.

Upravičenci so lahko zaprosili za odpis dolgov v Centrih za socialno delo, in sicer: za elektriko, ogrevanje, TV naročnino, porabo na kreditnih karticah, prekoračitve limitov na transakcijskih računih in posojila. Odpis pa je bil mogoč za dolgove nastale do 31. decembra 2013. Ukrepi so vključevali tudi neplačane dolgove starejše od enega leta, moral pa je predhodno biti sprožen postopek za poplačilo teh dolgov. Rok za prijavo je bil en mesec (začenši z 18. avgustom 2014). Posebna komisija je obravnavala sprejete vloge.

Vse banke, podjetja za proizvodnjo, dobavo in distribucijo električne ali toplotne energije (EVN, ELEM, *Toplifikacija*), Makedonska televizija, dve hranilnici, notarska zbornica itd. so se priključili akciji s podpisom izjave.

Država pa je bankam in podjetjem kompenzirala 10 % od vrednosti odpisanih dolgov, tako da jih je v tem znesku oprostila plačila davka.

Po ocenah makedonske vlade pred izvedbo akcije, bodo na ta način oproščeni dolgorvi vsakemu petnajstemu odraslemu državljanu oziroma bo v akcijo vključenih med 50.000 in 100.000 najrevnejših državljanov (povzeto po spletnih straneh *Independent* in *Aljazeera Balkan*).

Po njegovem mnenju »*bi lahko bili ukrepi še bolj prilagojeni za revne, še posebej, ker je ekonomski učinek take distribucije bolj pozitiven, kot če dobijo dodatno ugodnost bogati.*«

²⁶ Več o tem v dokumentu *Monetary Bulletin 2014/1, The Economic Impact of the Government's Household Mortgage Relief Measures*.

2. 4 Madžarska (ureditev posojil v tujih valutah)

V drugi polovici leta 2014 je madžarski parlament sprejel tri zakone v povezavi s posojili v tujih valutah.

- Zakon št. XXXVIII, sprejet 4. julija 2014, o reševanju nekaterih vprašanj v zvezi z odločbo Vrhovnega sodišča o enotnih pravilih glede potrošniških kreditov (prvi zakon o poravnavi);²⁷
- Zakon št. XL, sprejet septembra 2014, o pravilih poravnave, ki se nanašajo na zakon št. XXXVIII²⁸ (drugi zakon o poravnavi) ter
- Zakon št. LXXVII, sprejet novembra 2014, o pretvorbi deviznih posojil gospodinjstvom (devizna hipotekarna posojila) v madžarski forint (odgovor madžarskega parlamenta).²⁹

Madžarsko Vrhovno sodišče (Curia, Kuriј) je 4. junija 2014 odločilo, da je nepošteno, da banke uporabljajo drugačne menjalne tečaje za nakup oziroma prodajo tuje valute pri izračunu deviznih posojil. Manj kot dva tedna kasneje, 16. Junija, pa je Vrhovno sodišče določilo poenotenje pravil na področju potrošniških kreditov za vsa madžarska sodišča v sedanjih in prihodnjih sodnih razpravah. To se pravi, pred sprejetjem omenjenih zakonov v povezavi s posojili v tujih valutah, je Vrhovno sodišče odločalo o naslednjih vprašanjih:

- Ali je bilo nezakonito, da so vsa tveganja sprememb deviznega tečaja prenesena na jemalce posoil?
- Vrhovno sodišče je odločilo, da to ni nezakonito. Vendar je treba določiti obseg, v katerem je bilo potrošniku pojasnjeno tveganje deviznega tečaja. Če iz pogodbe ni mogoče razumeti, da je jemalec posojila "razumno obveščen", potem šteje, da je pogodba nepoštena.
- So bile enostranske spremembe pogodb nezakonite?
- Niso, vendar le, če so bili izpolnjeni standardi jasnosti, preglednosti, simetrije itd.
- Ali je bilo nezakonito, da se uporabljajo drugačni menjalni tečaji pri izračunu teh posoil?
- Vrhovno sodišče je odločilo, da je uporaba različnih menjalnih tečajev glede na nakup ali prodajo tujih valut nezakonita. Mora se uporabiti osrednji tečaj Madžarske narodne banke (povzeto po spletnih straneh The Budapest Beacon).

Prvi zakon o poravnavi je bil tako sprejet julija 2014 v luči odločbe Vrhovnega sodišča o poenotenju pravil na področju potrošniških kreditov. Predlagatelj zakona je bila Vlada. Zakon se nanaša na posojila in finančne (lizing) pogodbe v tujih valutah ter podobne pogodbe, izražene v forintih, razen za tiste vključene v posebne sheme (*Early Repayment Scheme*) in tiste, katerih stanovanja so bila kupljena s strani Državne družbe za upravljanje (National Asset Management Company).

Prvi zakon o poravnavi je določal številne obveznosti za banke: ponovni izračuni povezani s spremenjanjem deviznega tečaja so morali biti končani v 90 dneh (na osnovi osrednjega tečaja Madžarske narodne banke), o metodah preračuna so banke bile dolžne poročati Madžarski narodni banki v roku 60 dni, v roku 30 dni od začetka veljavnosti zakona pa so morale banke predložiti Madžarski narodni banki razčlenjene podatke o pogodbah (odgovor madžarskega parlamenta).

²⁷ Act No. XXXVIII of 2014 on the "Settlement of certain questions related to the Curia's uniformity decision on loans to customers provided by financial institutions".

²⁸ Act No. XL of 2014 on the "Settlement rules and other provision related to the Act No. XXXVIII of 2014"

²⁹ Act No. LXXVII of 2014 on converting foreign household loans (foreign currency mortgage loans) into Hungarian forint.

Drugi zakon o poravnavi pa je zahteval od bank, da vrnejo nekaj milijonov forintov jemalcem posojil v tujih valutah (forex) ali domači valuti (forint) za izgube, ki so nastale kot posledica enostranskega spreminjanja pogodb in valutnih nihanj. Zakon je bil sprejet 24. septembra 2014. Glavni del določb je stopil v veljavo 1. novembra 2014, nekateri njegovi deli pa 15. oktobra 2014.

Prvi zakon o poravnavi je tako določil, da se tečajne klavzule v kreditnih ali lizinških pogodbah, na podlagi katerih so se uporabljali različni tečaji za nakup in prodajo tujih valut (t.i. *exchange rate gap clauses*), štejejo za neveljavne. Prav tako šteje za nepošteno enostransko spreminjanje opcijskih klavzul. Določba o neveljavnosti velja le za prepovedane klavzule. Ostale določbe v pogodbah pa ostanejo v veljavi (kot so obresti, stroški idr.).

Ko so omenjeni deli kreditnih ali lizinških pogodb razveljavljeni, je treba ustrezni znesek – t.i. "preplačilo" (*overpayment*) vrniti jemalcu posojila. V skladu z Drugim zakonom o poravnavi je znesek preplačila opredeljen kot:

- v primeru tečajnih razlik (*exchange rate gap*): razlika med zneskom kredita, izračunanega po osrednjem deviznem tečaju Madžarske narodne banke,³⁰ veljavnem na dan izvedbe (izplačila) in zneskom plačanih obrokov (na osnovi neveljavne klavzule);
- v primeru nepoštenega enostranskega spreminjanja opcijskih klavzul: presežek pretvorjenih plačil obrokov, ki je v dobro kreditojemalca, izračunan brez obresti in stroškov, plačanih v skladu z neveljavno klavzulo.

Podrobnejši postopek izračuna preplačila določi odlok Madžarske narodne banke.

Drugi zakon o poravnavi se nanaša na vse posojilne pogodbe, ki so v veljavi. Zakon velja tudi za tiste pogodbe, ki so bile zaključene po 26. juliju 2009 oziroma pred 26. julijem 2009. Pri pogodbah, ki so še v veljavi, se glavnica dolga zmanjša za znesek preplačila (capital sums due by the consumer shall be reduced by the amount of the overpayment). Pri že zaključenih pogodbah pa o zahtevo za preplačilo odloča sodišče.

Finančne ustanove morajo zaključiti postopek poravnave med 15. januarjem 2015 in 30. novembrom 2015 ter samodejno poslati dopis o poravnavi jemalcu posojila. Tistim, ki želijo izpodbijati vsebino poravnave z vložitvijo pritožbe, so na voljo pravna sredstva. Madžarska narodna banka je zadolžena za nadzor nad postopki poravnave.

Z Zakonom št. LXXVII, sprejetim novembra 2014, pa je vlada izpolnila svojo namero, da spremeni vsa posojila v tujih valutah v posojila izražena v domači valuti in da prepove vse devizne kredite (odgovor madžarskega parlamenta in GIDE Newsletter).

3 Zaključek

V primerjalnem pregledu prikazujemo različne ukrepe za pomoč najbolj ranljivim skupinam prebivalstva (Hrvaška in Makedonija), za delno odpravo hipotekarnih kreditov (Islandija) oziroma ureditev problematike posojil v tujih valutah (Madžarska, Hrvaška).

Ekonomski raziskave kažejo, da ima zadolženost gospodinjstev velik vpliv na njihovo potrošnjo in posledično na domačo potrošnjo ter na gospodarstvo kot celoto. Obremenjenost z visokimi odplačili kreditov in zmanjšanje razpoložljivega dohodka gospodinjstev povzročajo negativne vplive, ki ovirajo izhod držav iz krize (IMF). Ukrepi, usmerjeni k pomoči zadolženim

³⁰ Na Madžarskem se je vlada maja 2014 dogovorila z bankami, da so zamrznele tečaj med švicarskim frankom in forintom za odplačila kreditov, razliko do tečaja na finančnem trgu pa bodo pokrili po letu 2015 (glej Delo).

gospodinjstvom, pospešujejo gospodarsko okrevanje in rast (*Reduction of the Principal*). Ukrepi so odvisni od ekonomske situacije v posameznem gospodarstvu. V Islandiji je finančna in gospodarska kriza sovpadla s situacijo, v kateri je bila zadolženost gospodinjstev izjemno visoka. Skupni negativni učinki krize so se odrazili v visoki inflaciji, izgubi vrednosti nepremičnin, povečanju nezaposlenosti. Gospodinjstva niso zmogla več odplačevati svojih hipotekarnih kreditov. Država je uvedla ukrep (delnega) odpisa dolgov za hipotekarne stanovanjske kredite. Ukrep je sestavljen iz dveh delov, odpisa dela indeksiranih stanovanjskih kreditov in možnosti odplačila kreditov iz pokojninskih prihrankov z davčno olajšavo. Po en ukrep sta predlagali obe stranki koalicije. Islandski parlament je sprejel resolucijo o ukrepih povezanih s problemi zadolženosti gospodinjstev v Islandiji junija leta 2013. Konec leta 2014 so bili objavljeni rezultati ukrepov, na podlagi odpisa indeksiranega dela dolgov se je zadolženost gospodinjstev znatno zmanjšala. Skupaj z drugimi ukrepi je Islandiji uspelo ustvariti gospodarsko rast.

Na Hrvaškem je Vlada sklenila sporazum z različnimi podjetji in lokalnimi skupnostmi. S sporazumom je omogočen enkraten odpis dolgov ali odlog izvršbe prejemnikom socialnih transferjev oziroma tistim z nizkimi prihodki, v točno določenem najvišjem znesku (4.500 EUR), z razliko glede dela odpisanega dolga za različni kategoriji upnikov (državna podjetja ali druga) ter pod nekaterimi drugimi pogoji vezanimi na trajanje dolžniškega razmerja (več kot eno leto), blokado računa (več kot eno leto), lastništvo drugega premoženja itd. Odpis dolga ali odlog izvršbe pri telekomunikacijskih družbah poteka pod posebnimi pogoji. Na Hrvaškem so tudi določili davčne olajšave kreditnim ustanovam pri odpisu slabih posojil. Hrvaški parlament je tudi januarja 2015 fiksiral za leto dni tečaj švicarskega franka za posojila, ki imajo valutno klavzulo v frankih.

Tudi v Makedoniji je bila leta 2014 izvedena akcija enkratnega odpisa dolgov za državljanе, ki prejemajo socialno pomoč, brezposelne iskalce zaposlitve (več kot 12 mesecev) ter druge socialno ogrožene. Akciji so pristopile vse banke, energetska podjetja, makedonska televizija in drugi. Država pa je bankam in podjetjem kompenzirala 10 % od vrednosti odpisanih dolgov.

Podobni ukrepi kot na Hrvaškem in v Makedoniji se napovedujejo na Kosovu (glej spletno stran BNE).

Madžarski parlament je v drugi polovici leta 2014 sprejel tri zakone v povezavi s posojili v tujih valutah. Prvi zakon je določil, kdaj se tečajne klavzule v kreditnih pogodbah štejejo za neveljavne. Drugi zakon je določil postopek vrnitve »preplačanega« zneska jemalcu posojil. Z zakonom iz novembra 2014 pa so bila vsa devizna posojila gospodinjstvom pretvorjena v domačo valuto.

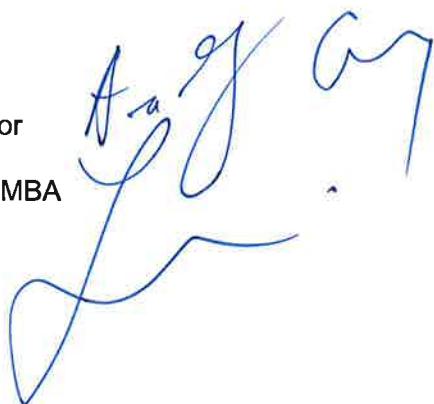
Pri pregledu omenjenih pravnih ureditev smo zasledili tudi številne pomisleke glede sprejetih ukrepov. Na primer, ukrep Islandije za delni odpis hipotekarnih dolgov je sprva naletel na ostre kritike s strani Mednarodnega denarnega sklada, Svetovne banke in Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Glede odpisa slabih posojil na Hrvaškem je zgovoren komentar sodne izvedenke za bančna vprašanja, v katerem se izpostavlja »da je vsaka odločitev, ki bi olajšala težak položaj dolžnika, boljša kot da se ne naredi *nič*, da pa tudi odpis dolgov ni pošten z vidika tistega, ki pravilno odplačuje svoje obveznosti« (Slobodna Dalmacija). Hrvaško združenje bank (HUB) pa je ocenilo, da je bila zamrznitev tečaja švicarskega franka nezakonita in v nasprotju s hrvaško ustavo (RTV SLO). V Makedoniji pa je bilo izpostavljeno, da gre za enkraten odpis dolgov ter da se ukrep ne bo ponavljal v prihodnje (Aljazeera Balkan).

V analizi Banke Slovenije leta 2013 je bilo poudarjeno, da v Sloveniji manjka strategija ukvarjanja s prezadolženostjo gospodinjstev na nacionalni ravni. »*Podatki kažejo, da določen segment gospodinjstev postaja finančno ranljivejši. Ko postane problem prezadolženosti širši, stroški prezadolženosti ne bremenijo več le prezadolženih posameznikov, temveč se širijo tudi na državo, gospodarstvo in celotno družbo*« (Gorišek in Pahor, str. 26, 2013).

Pripravila:

mag. Andrej Eror

Nina Zeilhofer, MBA

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Andrej Eror" and "Nina Zeilhofer, MBA".

Literatura in viri:

1. BNE, Business New Europe, Kosovo considers debt write-off. Spletna stran: <http://www.bne.eu/content/story/kosovo-consider-debt-write> (februar 2015).
2. Gorišek, Ana in Pahor, Marko (2013), Hipotekarna zadolženost in z njo povezana finančna negotovost slovenskih gospodinjstev, Banka Slovenije. Spletna stran: www.bsi.si/library/includes/datoteka.asp?DatotekaId=5200 (februar 2015).

Hrvaška

3. Novi list, Sabor izmijenio "zakon o švicarcima". Spletna stran: <http://www.novilist.hr/Vijesti/Hrvatska/Sabor-izmijenio-zakon-o-svicarcima> (februar 2015).
4. Popis potpisnika Sporazuma o mjerama za ublažavanje financijskih teškoća određenog dijela građana koji su ovršenici u postupcima prisilne naplate tražbine male vrijednosti na novčanim sredstvima. Spletna stran: http://bit.ly/popis_vjerovnika (februar 2015).
5. Pravilnik o porezu na dobit. Spletna stran: http://www.porezna-uprava.hr/hr_propisi/_layouts/in2.vuk.sp.propisi.intranet/propisi.aspx?id=pro23 (februar 2015).
6. Protokol o postopku provedbe Sporazuma o mjerama za ublažavanje finansijskih teškoća određenog dijela građana koji su ovršenici u postupcima prisilne naplate tražbina male vrijednosti na novčanim sredstvima. Spletna stran: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Materijali%20za%20istaknuto/2015/Otpis%20dugova/Protokol%20o%20provedbi.pdf> (februar 2015).
7. RTV SLO, Hrvaška zamrznila tečaj švicarskega franka. Spletna stran: <http://www.rtvslo.si/gospodarstvo/hrvaska-zamrznila-tecaj-svicarskega-franka/356607> (februar 2015).
8. Slobodna Dalmacija, Neka banke građanima otpisu 4 milijarde kuna duga, ostat će im gotovo 900 milijuna kuna. Spletna stran: <http://www.slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/232637/Default.aspx#> (februar 2015).
9. Vlada Republike Hrvatske, Novi početak za socijalno najugroženije građane. Spletna stran: <https://vlada.gov.hr/novi-pocetak-za-socijalno-najugrozenije-gradjane/16130> (februar 2015).

Islandija

10. Act on Economic Management, No. 13 1979, Act on Interest and Indexation, No. 38/2001.
11. Banka Slovenije, Hipotekarna zadolženost in z njo povezana finančna negotovost slovenskih gospodinjstev, Ana Gorišek, Marko Pahor, 1/2013.
12. Bloomberg News, Icelandic Anger Brings Record Debt Relief in Best Crisis Recovery Story, spletna stran: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2012-02-20/icelandic-anger-brings-record-debt-relief-in-best-crisis-recovery-story>, (februar 2015).
13. Creditors in Iceland Banks Face Pressure, spletna stran: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2013-12-02/creditors-in-iceland-banks-face-pressure-to-speed-up-settlement>. (februar 2015).
14. Draft Parliamentary Resolution on Actions in Connection with Debt Problems of Icelandic Households, Parliamentary Document 9 – Item 9, (v Islandščini) na spletni strani: <http://www.althingi.is/altext/142/s/0009.html>, (februar 2015).
15. Eurostat, spletna stran: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/national-accounts/data/main-tables>. (februar 2015).
16. Fitch: Iceland Debt Relief Programme Appears Fiscally Neutral, spletna stran: <http://www.reuters.com/article/2013/12/06/fitch-iceland-debt-relief-programme-appe-idUSFit67953420131206>. (februar 2015).
17. Grmadnik Jerneja, Islandski padec iz raja ali islandska bančna saga, nasprotja, št. 8, julij 2012, spletna stran: <http://www.razpotja.si/islandske-padec-iz-raja-ali-islandska-bancna-saga/>, (februar 2015).
18. IMF, Resolving Residential Mortgage Distress, Time to Modify?, Jochen R. Andritzky, spletna stran: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/wp14226.pdf>. (februar 2015).
19. Islandska lekcija, Mladina, članek z dne 15. 2. 2013, spletna stran: <http://www.mladina.si/120543/islandska-lekcija/>, (februar 2015).
20. KPMG, Icelandic Tax Facts 2013, spletna stran: <http://www.kpmg.com/IS/is/utgefidefn/greinar-og-utgefidi/Documents/KPMG-Tax-Facts-2013.pdf>. (februar 2015).

21. Leidretting, Powerpoint prezentacija islandske vlade, 2014, spletna stran: <http://www.forsaetisraduneyti.is/media/frettir2/nidurstada-leidrettingar-kynning-10nov2014.pdf>. (februar 2015).
22. Leidretting.is, vladna spletna stran za dolžnike, (februar 2015).
23. Margeirsson Olafur , Icelandic Economics, spletna stran: <http://icelandicecon.blogspot.com/2013/12/the-icelandic-debt-relief.html>. (februar 2015).
24. Margeirsson Olafur , Icelandic Economics, spletna stran: <http://icelandicecon.blogspot.com/2014/11/the-icelandic-debt-relief-quick-look.html>, (februar 2015).
25. MMC RTV SLO/STA, Zmaga desnice: imajo Islandci slab spomin? Spletna stran: <http://www.times.si/svet/na-islandiji-dramaticna-zmaga-desnosredinske-opozicije--333d89614a-0dc296e01a.html>. (februar 2015).
26. Monetary Bulletin 2014/1, The Economic Impact of the Government's Household Mortgage Relief Measures, spletna stran: <http://www.cb.is/library/Skr%C3%A1arsafn---EN/Monetary-Bulletin/2014/February-2014/Appendix%202.pdf> (februar 2015).
27. Preiskava odgovornih za propad islandskih bank, mag. Igor Zobavnik, Ana Lekše, Državni zbor, Raziskovalna naloga 02/2014.
28. Reduction of the Principal of Housing Mortgages, spletna stran: <http://eng.forsaetisraduneyti.is/media/Skyrslur/reduction-housing-mortgages.pdf>, (februar 2015).
29. Reševanje evropskih bank, Marko Bombač, NLB Skladi, <http://www.nlbskladi.si/analitski-pregled/clanek/125-Reševanje-evropskih-bank>. (februar 2015).
30. Spletna stran islandske vlade, Government Action Plan for Household Debt Relief 30.11.2013, <http://eng.forsaetisraduneyti.is/news-and-articles/nr/7808>, (februar 2015).
31. Spletna stran islandske vlade, Improved Equity and Debt Position of 56,000 Households, 10.11.2014, <http://eng.forsaetisraduneyti.is/debt-relief/>, (februar 2015).
32. Statistics Iceland, spletna stran: <http://www.statice.is>, (februar 2015).
33. The Ombudsman for Debtors Act, No. 100/2010, spletna stran: http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/The-Ombudsman-for-Debtors-Act-No-100-2010-as-amended.pdf, (februar 2015).
34. Treasury Budget proposal 2014, <http://eng.fjarmalaraduneyti.is/Frontpage-fjr/nr/17254>
35. Urad ombudsmana, spletna stran: <http://www.ums.is/english>, (februar 2015).
36. Vulture Capitalism, Iceland's New Bank Disaster, spletna stran: <http://www.globalresearch.ca/vulture-capitalism-iceland-s-new-bank-disaster/27673>. (februar 2015).

Makedonija

37. Aljazeera Balkan, Makedonija otpisuje dugove najsromajnjim. Spletna stran: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/makedonija-otpisuje-dugove-najsromajnjim> (februar 2015).
38. Independent, Macedonia: Citizens Start Applying for Debt Write-off. Spletna stran: <http://www.independent.mk/articles/8395/Macedonia+Citizens+Start+Applying+for+Debt+Write-off> (februar 2015).

Madžarska

39. GIDE Newsletter, Follow-up on foreign exchange loan agreements. Spletna stran: http://www.gide.com/sites/default/files/gide_hungary_nwsl_oct2014_en_1.pdf (februar 2015).
40. Odgovor iz madžarskega parlamenta, z dne 17. 2. 2015.
41. Delo, Zadolževanje v tujih valutah: švicarski frank se je okrepil, s tem so tudi obroki v evrih višji. Spletna stran: http://www.del.si/gospodarstvo/posel-in-denar/zadolzevanje-v-tujih-valutah-svicarski-frank-se-je-okrepil-s-tem-so-tudi-obroki-v-evrih-visji_2.html (februar 2015).
42. The Budapest Beacon, Debt relief act passed: Hungarian banks to refund money before local elections. Spletna stran: <http://budapestbeacon.com/public-policy/debt-relief-act-passed-hungarian-banks-to-refund-money-before-local-elections/> (februar 2015).